

TEKOÄLY TULEE

– pitäisikö meidän olla innoissamme?

”Suomen on oltava edelläkävijä tekoälyn soveltamisessa. Tekoäly liittyy jatkossa kaikkiin palveluihin ja työtehtäviin”, twiittasi pääministeri Juha Sipilä 29.1.2018.

Olemme siirtyneet aikaan, jossa digitalisaatio on jo vanhanaikainen käsite. Nyt pitää puhua tekoälyn uusista mahdollisuuksista. Työ- ja elinkeinoministeriö julkisti jo lokakuussa 2017 raportin ”Suomen tekoälyaika”. Siinä hahmotellaan toimenpidesuosituksia, joilla Suomi saadaan tekoälyn soveltamisen kärkimaaksi.

Business Finland käynnisti puolestaan tammi-kuussa 200 miljoonan euron ohjelman tekoälyn ja alustatalouden hyödyntämiseen liiketoiminnassa. Business Finlandin mukaan ”tekoäly kehittyy nopeasti ja sen hyödyntämismahdollisuudet ovat rajattomat. Tekoälyä voidaan käyttää niin asiakaspalvelussa kuin arvokkaana apuna diagnoosien teossa. Tekoälyn yksi suuntaus on oppivat käyttöliittymät. Kun digitaalisten palvelujen kanssa voi oikeasti jutella, kynnys niiden käyttöön on paljon matalampi.”

Enää ei tarvita kuin tekoälymestareita, kokeilu-kiihdyttämöjä, tekoälyekosysteemejä, huippukeskitymiä ja tietenkin koodareita ohjelmoimaan algoritmit sovelluksiin. Tulevaisuudessa tekoäly ohjaa ihmiset työllistymisen takaaville osaamispoluille, ennustaa työkyvyttömyyseläkkeelle jäämisen, ohjaa hyviin elämäntapoihin, hoitaa vanhukset kustannustehokkaasti sekä turvaa palveluiden jatkuvan saatavuuden ilman ihmiskontaktia.

Pitäisikö kehityksestä olla innoissaan? Mietimmekö tarpeeksi, mitä ongelmia haluamme tekoälyn

avulla ratkaista? Tekoälyvallankumousta ohjaa tavoite saada asiakkaiden ongelmat ratkaistua nopeasti, helposti ja kustannustehokkaasti. Onhan botti verkossa kaikkien tavattavissa 24/7 ilman palkanmaksua, sairauspäiviä tai lomavaatimuksia. Asiakkaan roolina on painaa näppäimiä ja tuottaa dataa, jälkiä internettiin, joiden perusteella hänen tulevat tarpeensa voidaan ennakoida.

”Tekoälyvallankumousta ohjaa tavoite saada asiakkaiden ongelmat ratkaistua nopeasti, helposti ja kustannustehokkaasti.”

Asiakas voi toki säädellä mitä tietoa hänestä käytetään, sillä yksityisyysasetuksien säätäminen palvelualustoihin kuuluu jokaisen kansalaisen perustaitoihin. Tai ainakin pitäisi kuulua. Samanlaisesti tiedämme, että tekoäly pystyy ennakoimaan tarpeemme vain, jos se saa massoittain tietoa käyttäytymisestämme. Ilman hyviä aineistoja ei synny osuvia ennustuksia.

MITÄ TAPAHTUU TYÖLLE?

Teknologiakehityksen sivutuotteena syntyy ikävältä kalskahtava työn murros. ”Teknologia vie tulevaisuudessa miljoonan suomalaisen työt”, on esitetty tänä keväänä uutisissa. Asian äärelle kokoonnuttiin Strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittamien hankkeiden yhteisellä työn murroksen mestarikursilla (tasaarvostn.fi). Tutkijoiden rooliksi on muo-

dostunut huimien visioiden toppuuttelu ja teknologiakehityksen seurausten ennakointi.

Työn muutos ei tutkimusten valossa ole yhtä nopea kuin teknologiset mahdollisuudet antaisivat olettaa. Tutkimustulokset esimerkiksi tietojärjestelmien toimivuudesta lääkäreiden ja hoitajien arjen

apuvälineinä ovat hämmentävän kaukana tekoälyentusiastien visioista. Työ ei katoa vaan muuttuu, tutkijat sanovat. He varoittavat työelämän polarisoitumisesta matalan osaamistason ja huippuosaamistason tehtäviin. Keskitason osaajat tulisi kouluttaa uudelleen tekoälyosaajiksi tai huippuammattilaisiksi ratkomaan ongelmia, joihin sovellukset eivät pysty.

NUORET OSAAMISEN KIEMUROISSA

Jotta tekoälyvisiot toteutuisivat, pitäisi merkittävä osa ihmistyötä pyöriä datan ja tekoälyn ympärillä tavalla tai toisella – aina algoritmien ja tekoälysovellusten kehittämisestä datan laadun varmistamiseen saakka. Jos työuraansa aloittavalle nuorelle kertoisi, että hänen työnsä tulee joka tapauksessa liittymään tekoälyyn, kuinka innoissaan hän olisi tästä työn visiosta?

Osaamisen tutkijat pohtivat, mihin nuoria pitäisi ohjata, kun ammatit ja työtehtävät muuttuvat. Jos ammattien polarisaatiokehitys jatkuu, on panostettava yhä enemmän korkea-asteen koulutukseen ja tutkintopolkujen joustavuuteen. Nuoren ei kannata enää naulata kiinni sitä, mikä hänestä tulee isona, vaan unelmoida mitä uutta hän haluaa oppia ja luoda tähän maailmaan.

Mikäli nuorten työllistyminen jää digitaalisten alustojen tarjoamien keikkatöiden varaan, murtuu edellisen sukupolven käsitys työn tekemisestä

pitkäjänteisenä ponnisteluna ja taitojen vähittäisenä kehittymisenä. Voiko huippuosaajaksi kehittyä, jos joutuu hyppimään työstä toiseen ja olemaan samanaikaisesti huolissaan toimeentulostaan?

Onneksi meillä on kova pula koodareista, joten meillä on vielä aikaa pohtia, millaisen maailman rakennamme tekoälyn varaan.

APUA ON OSATTAVA PYYTÄÄ ALUSTALTA

Myös syrjäytymisen tutkijat ovat havainneet uuden uhkan. Digipalvelujen käyttötaidosta on tullut yhteiskuntaan osallistumisen edellytys. Julkiset palvelut ovat muuttumassa ensisijaisesti verkossa tarjottaviksi. Jotta ongelmaan saa avun, on opittava sinuiksi digitaalisen palvelualustan kanssa, koska huippuasiantuntijoiden aika on rahaa, eikä sitä voi tuhhlata kasvokkaiseen vuorovaikutukseen tavanomaisten tarpeiden äärellä.

Ihmisiä tarvitaan palveluohjajiksi toimimaan portinvartijoina huippuasiantuntijoille ja aistimaan asiakkaiden monimutkaisia tarpeita. Osa asiantuntijaresursseista täytyy säästää erityisen hankaliin ongelmiin ja tietysti uusien tekoälysovellusten kehittämiseen.

Tähän ollaan siis menossa. Kunhan vain saadaan ensin ekosysteemit kuntoon ja löytyy tarpeeksi koodareita. Heistä on nyt kova pula – onneksi. Näin meillä on paremmin aikaa keskustella, millaista maailmaa rakennamme ja millaisten ongelmien ratkaisemiseen haluamme tekoälyä tulevaisuudessa käyttää.

Uusin tietopoliittinen selonteoko keskittyy tekoälyn eettisiin kysymyksiin. Parikymmentä filosofia on pyydetty pohtimaan tekoälyaikakauden eettisiä näkökulmia. Jos ihmistieteilijältä kysytään, niin tekoäly pitäisi valjastaa ilmastomuutoksen pysäyttämiseen eikä ihmisten välisen vuorovaikutuksen vähentämiseen. ■

